

RYSZARD BANAJSKI

MŁODZIEŻOWE SPOTKANIA Z FILOZOFIĄ, CZYLI O MTWF

Zarzuca się dziś młodzieży, że traktuje swą edukację bardzo instrumentalnie, że, kierując się kupiecką kalkulacją, ogranicza się do przyswojenia minimum wiedzy niezbędnej do uzyskania dyplomu. Te oceny niewątpliwie korespondują z rzeczywistością, chociaż — jak wiele uogólnień dotyczących postaw zbiorowych — grzeszą pewnymi uproszczeniami. Tysiące młodych ludzi wybiera przecież także takie kierunki studiów, które nie gwarantują obecnie karier materialnych i awansów w hierarchii pracowniczej. Istnieje sieć kół zainteresowań w szkołach średnich i studencki ruch naukowy. Zajęcia z przedmiotów fakultatywnych w liceach i technikach cieszą się dużą popularnością. Zmieniennym symptomem młodzieżowej orientacji na wartości kultury jest między innymi zainteresowanie wiedzą filozoficzną.

Jedna z form edukacji filozoficznej młodzieży zasługuje na szczególną uwagę. Dotyczy ona bowiem młodzieży szkół średnich, w których programach filozofia była nieobecna do 1986 roku, a obecnie istnieje zaledwie w 130 liceach ogólnokształcących, jako przedmiot fakultatywny. Edukacja filozoficzna ma tu charakter całkowicie dobrowolny. Są to autentyczne spotkania z filozofią, w których młodzi ludzie poszukują idei, pytań i odpowiedzi, jakich nie są w stanie dostarczyć im nauki szczegółowe. Formą organizacyjną tych spotkań jest właśnie Młodzieżowy Turniej Wiedzy Filozoficznej (MTWF).

Pierwszy MTWF został zorganizowany w 1978 roku, na mocy porozumienia zawartego między Zarządem Głównym Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej i Główną Kwaterą Związku Harcerstwa Polskiego, przy pełnej akceptacji i wsparciu finansowym Ministerstwa Oświaty i Wychowania. Pod względem organizacyjnym i metodycznym była to nowa forma upowszechniania filozofii w środowisku młodzieży szkół średnich, lecz patronujące temu przedsięwzięciu organizacje miały już w swym dorobku wiele sprawdzonych, akceptowanych przez liczne kręgi młodej form pracy, zorientowanych na popularyzowanie problematyki filozoficznej, etycznej i światopoglądowej. W latach siedemdziesiątych, na terenie szkół ponadpodstawowych, najpowszechniej realizowaną for-

mą działania TKKŚ przy współpracy z organizacjami młodzieżowymi były koła młodych racjonalistów (KMR). Program KMR obejmował zagadnienia naukowych i racjonalnych podstaw wyborów światopoglądowych, problemy etyki, socjalistycznej moralności i sensu życia. Działalność KMR popularyzowała m. in. redakcja „Motywy”, prowadząc stały konkurs na najlepiej zorganizowane zajęcia pod hasłem: *Kto pyta — ten wie*. Dużą pomocą w organizacji i programowaniu zajęć była systematycznie wydawana przez ZG TKKŚ i RG FSZMP *Biblioteczka Młodego Racjonalisty*, rozpowszechniana przez obie organizacje w całym kraju. W roku oświatowym 1976/1977 działało łącznie 2706 KMR. Oprócz KMR problematykę filozoficzno-światopoglądową podejmowały Uniwersytety Młodych Racjonalistów, którym patronowały wyższe uczelnie. Działały też młodzieżowe kluby myśli świeckiej, kluby myśli filozoficznej itp. Używam tu czasu przeszłego, chodzi bowiem o zwrócenie uwagi na korzenie MTWF, lecz warto zaznaczyć, że owe koła, kluby czy uniwersytety istnieją do chwili obecnej i właśnie spośród ich członków rekrutują się w dużym stopniu uczestnicy MTWF.

Podstawowe cele MTWF są w zasadzie niezmiennie od 1978 roku. Rokrocznie wydawane broszurowe programy, które docierają do uczniów, ich opiekunów i komisji kwalifikacyjnych, eksponują następujące cele kształceniowe i wychowawcze:

— upowszechnianie wśród młodzieży wiedzy filozoficznej, umiejętności myślenia racjonalnego, uświadamianie konieczności dążenia do prawdy i do urzeczywistniania ideałów humanistycznych w socjalistycznej Polsce;

— rozwijanie i inspirowanie indywidualnych zainteresowań filozoficznych i światopoglądowych młodzieży, stwarzanie jej dodatkowych możliwości głębszego poznawania filozofii klasycznej i współczesnej, rozbudzanie nawyków do samodzielnych rozstrzygnięć nurtujących młodzież problemów, dotyczących w szczególności sensu, celów i jakości życia oraz poszukiwania dla siebie miejsca w procesach postępowych przemian społecznych zachodzących w naszym kraju i świecie;

— rozwijanie kultury filozoficznej w kręgach młodej generacji, a tym samym odpowiedzialności za własne poglądy, umiejętności porównywania i krytycznej oceny różnych doktryn filozoficznych i społecznych; przyczynianie się do utrwalania postaw krytycznych wobec doktryn irracjonalnych i antyhumanistycznych, a także wzmacnianie sprzeciwu wobec postaw dogmatyzmu i samozadowolenia oraz nihilizmu ideowego, sceptycyzmu poznawczego i indyferentyzmu światopoglądowego;

— kształtowanie postawy tolerancji wobec innych postaw światopoglądowych w ścisłym związku z postawą samokrytycyzmu w stosunku do własnego postępowania;

— uczenie myślenia kategoriami ogólnymi, ujmującymi zjawiska całościowo, myślenia w kategoriach państwa, społeczeństwa, ludzkości.

Powyższym celom są podporządkowane programy merytoryczne, które obejmują pytania z historii filozofii powszechnej, historii filozofii polskiej, marksizmu i współczesnych kierunków filozoficznych. Te cztery działy powtarzają się we wszystkich dziewięciu turniejach, chociaż od czwartego turnieju zagadnienia filozofii marksistowskiej mieszczą się w dziale filozofii systematycznej, etyce, estetyce czy teorii poznania. Każdego roku Centralna Komisja Turniejowa, z udziałem organizatorów i zaproszonych filozofów-działaczy Towarzystwa, dokonuje modyfikacji programu. Większe korekty programowe nastąpiły po I, III i VII MTWF.

Program I turnieju obejmował, oprócz tematyki filozoficznej, zagadnienia religioznawcze, laicyzacyjne, problemy rodziny socjalistycznej oraz teorię i praktykę budownictwa socjalistycznego. Tematyka turnieju była dość rozległa i przypominał on raczej konkurs wiedzy społeczno-politycznej. W wyniku zgodnej opinii uczniów, ich opiekunów i jurorów już w roku następnym program ograniczono do czterech działów: filozofii powszechnej, filozofii polskiej, współczesnych filozofii niemarksistowskich oraz filozofii marksistowskiej. Wyeliminowano też pytania o charakterze biograficznym i encyklopedycznym na korzyść pytań problemowych, analitycznych i refleksyjnych.

Doświadczenia pierwszych trzech turniejów stały się podstawą dalszych modyfikacji programowych IV MTWF. Została rozszerzona problematyka ogólnofilozoficzna, wyeksponowano zagadnienia tolerancji, kultury światopoglądowej i treści humanistyczne. W tej wersji programowej pytania zostały podzielone na cztery działy tematyczne: historię filozofii powszechnej, historię filozofii polskiej, współczesne (XX-wieczne) szkoły filozoficzne i filozofię systematyczną. Odpowiednio została wzbogacona bibliografia — o literaturę źródłową i lektury ze znanych serii filozoficznych. Z niewielkimi zmianami program ten był realizowany do VII MTWF.

W 1984 roku, w wyniku gruntownej oceny dotychczasowej tematyki turniejowej, dokonanej przez członków Centralnej Komisji Turniejowej i przedstawicieli Rady Naukowej ZG TKKŚ, program został podzielony na dwie części: stałą, obejmującą historię filozofii, i zmienną, zawierającą etykę. Obecnie obowiązujący program IX MTWF zawiera następujące działy: historię filozofii, współczesną filozofię powszechną, polską myśl filozoficzną i społeczną (w tym wybrane poglądy filozoficzne żyjących filozofów: J. Ł a d o s z a, S. K o z y r a - K o w a l s k i e g o, T. M. Jaroszewskiego, J. Legowicza, M. Fritzhanda, M. Mich a l i k a, Z. Cackowskiego, B. Suchodolskiego, J. Kmity, J. Kossaka), etykę wraz ze szczegółową historią myśli etycznej,

współczesnymi systemami etycznymi i etyką marksistowską oraz teorię poznania. Program ten jest oceniany powszechnie jako zbyt trudny. Sam dział teoriopoznawczy obejmuje 45 szczegółowych pytań.

W strukturze programów ważna rola przypada tematyce pisemnych prac eliminacyjnych etapu wstępnego. Jest ich z reguły kilkanaście i młodzież zapoznaje się z nimi przed przystąpieniem do turnieju. Trafiają one nawet na plakaty szkolne reklamujące turniej i stanowią pierwszą informację o zawartości merytorycznej MTWF.

Dobór eliminacyjnych tematów pisemnych musi uwzględniać elementy wiedzy filozoficznej wyniesione przez ucznia z dotychczasowych lekcji, zwłaszcza języka polskiego i historii, lub odpowiadać potrzebom porządkowania praktycznej filozofii życiowej dorastającej młodzieży. Stąd też obok tematów, które wiążą się z programem szkolnym i uzupełniają go, a na które piszący znajdzie z łatwością niemal gotową odpowiedź w podręcznikach filozofii (np. filozoficzne idee polskiego Odrodzenia czy Oświecenia, humanizm Feuerbacha, marksistowska koncepcja człowieka lub główne kierunki filozofii XX wieku), organizatorzy proponują również zagadnienia problemowe, pobudzające do głębszej refleksji filozoficznej i pozwalające młodemu człowiekowi jakoś uporządkować samowiedzę filozoficzną (np. *Warunki wyboru i rola światopoglądu w życiu współczesnego człowieka*; *Miejsce i rola filozofii w życiu współczesnego człowieka*; *Moje poszukiwania i wybory filozoficzne, współczesne wartości polskiej tradycji tolerancji i kultury świeckiej*).

Tematy prac pisemnych etapu finalnego, które podawane są do wiadomości piszących dopiero w dniu eliminacji centralnych, charakteryzują się wyższym stopniem trudności i wymagają rzeczywiście w miarę dojrzałej kultury filozoficznej. Dla przykładu można tu wskazać — z ostatnich turniejów — następujące tematy: *Współczesne kontrowersje w antropologii filozoficznej*; *Zarysuj własną futurologiczną koncepcję dalszych losów ludzkości*; *Omów problematykę filozoficzną w wybranej dyscyplinie naukowej*; *Rozważ związki między postulatami racjonalnego myślenia i postulatami racjonalnego działania*; *Jak możliwy jest dialog w sprawach moralnych między ludźmi o różnych światopoglądach*.

Program turnieju, zwłaszcza po jego modyfikacjach w 1981 roku, nie ogranicza się do marksizmu, odwrotnie, jest szeroko otwarty na różne historyczne i współczesne kierunki filozoficzne, w tym także na podstawowe nurty filozofii chrześcijańskiej. Warto zaznaczyć, iż w literaturze zalecanej uczestnikom turnieju proponuje się prace źródłowe (z każdej epoki i z każdego działu obowiązuje znajomość jednego, dowolnie wybranego dzieła lub jego fragmentu) takich m. in. autorów, jak: A b e l a r d, św. Augustyn, św. Tomasz z Akwinu, E. M o u n i e r, E. Fromm, B. Russell, C. Lévi-Strauss, T. Kotarbiński, M. A. Krą-

pi e c czy K. Wojtyła. Komisje turniejowe nie oceniają przekonání światopoglądowych. Dlatego też w turniejach uczestniczy często młodzież deklarująca światopogląd religijny.

Regulamin MTWF jest tak pomyślany, aby umożliwić spotkania z filozofią jak największej grupie młodzieży. Etap I (szkolny) realizowany jest do 15 stycznia i polega na dobrowolnym zgłoszeniu się do turnieju oraz samodzielnym opracowaniu na piśmie jednego z wybranych tematów, wymienionych w obowiązującym w danym roku programie. Ale już w okresie jesieni w licznych szkołach odbywają się spotkania zainteresowanej młodzieży z lektorami podejmującymi problematykę filozoficzną. Jednocześnie zarządy wojewódzkie TKKŚ uruchamiają punkty konsultacyjne, w których młodzież decydująca się na udział w turnieju spotyka się z filozofami, konfrontując swoje potoczne myślenie filozoficzne ze sposobem myślenia profesjonalnych filozofów. Punkt konsultacyjny dostarcza też zainteresowanym odpowiednią literaturę, w tym także czasopisma filozoficzne.

Prace pisemne przesyłane są przez opiekunów szkolnych do wojewódzkich komisji turniejowych, które decydują o dopuszczeniu danego autora do wojewódzkich eliminacji ustnych. Eliminacje ustne odbywają się w marcu, a w końcu kwietnia laureaci wojewódzcy (1—4 osoby w zależności od ilości uczestników eliminacji szczebla wojewódzkiego) spotykają się w Warszawie, poddając się ponownemu sprawdzianowi pisemnemu, a najlepsi autorzy prac przystępują do egzaminu ustnego przed Centralną Komisją Turniejową, w obecności pozostałych uczestników turnieju i ich opiekunów. Zarówno prace pisemne, jak i odpowiedzi ustne (na trzy wylosowane pytania z różnych działów) są oceniane z uwzględnieniem ich zawartości treściowo-problemowej, umiejętności stosowania pojęć filozoficznych, oryginalności ujęcia i poprawności językowej. Maksymalna ocena wynosi 20 pkt, przy czym 16 pkt stanowi minimum dopuszczające autora pracy do eliminacji ustnych na szczeblu wojewódzkim, jak również w ramach eliminacji centralnych do ścisłego finału. Mimo szczegółowo określonych w regulaminie kryteriów ocennych komisje wojewódzkie i komisja centralna napotykają często trudności w wyłonieniu najlepszego uczestnika turnieju, bowiem poziom kilku a nie rzadko kilkunastu uczestników eliminacji danego szczebla jest bardzo wyrównany.

W ośmiu turniejach uczestniczyło do tej pory łącznie 34975 uczniów z 4. 482 szkół ponadpodstawowych. W tej liczbie większość uczestników stanowili uczniowie liceów ogólnokształcących, pozostali zaś to uczniowie średnich szkół technicznych, liceów ekonomicznych i medycznych, a także szkół rolniczych i wojskowych. Najliczniejszy (8395) był udział mło-

dzieży w II MTWF, tj. w roku szkolnym 1979/1980. W roku 1981/1982 brało udział w turnieju zaledwie 2837 uczniów, ale od tego kryzysowego roku liczba uczestników stale wzrasta. W VIII turnieju odnotowano już liczbę 4120 uczestników, a w bieżącym roku ilość ich przekroczy 5 tysięcy.

W eliminacjach wojewódzkich brało udział łącznie 7255 uczniów. 545 laureatów szczebla wojewódzkiego uczestniczyło w dwustopniowych eliminacjach centralnych. Byli to w większości uczniowie z małych miast nieakademickich. Jedynie 30% uczestników szczebla centralnego uczęszczało do szkół zlokalizowanych w miastach wojewódzkich. Nawiasem mówiąc, jest to ciekawy problem dla socjologa.

Decyzją Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki 32 laureatów eliminacji centralnych otrzymało prawo wstępu bez egzaminu na dzienne studia filozoficzne (po trzech z pierwszych czterech turniejów i po pięciu z następnych). Nie sposób w tym miejscu pominąć nazwisk laureatów. Są to (według kolejności zdobytych w danym roku miejsc): Jerzy Pawliszcze, Przemysław Łastowicki, Halina Biga (1979 r.); Bogusław T a d l a, Janusz Ostrowski, Paweł Góra (1980); Adam Dariusz, Artur Wójcik, Tomasz Wołk (1981); Manuela Gretkowska, Radomir Jaraszkiwicz, Robert M a r s z a ł e k (1982); Witold Jacórzyński, Ewa Ki r a g a, Marek Magdziak, Wiesław Mackiewicz, Mirosław Chechelski (1983); Marcin Poręba, Dariusz Ł u k a s i e w i c z, Wojciech Drelicharz, Jan Wilk, Patrycja Mikulska (1984); Wojciech Paprocki, Leszek Kopciuch, Anna M a s s o w a, Jerzy K a c z o r e k, Małgorzata K o ś c i e s z a (1985); Zbigniew Wódz, Tomasz Woźniak, Jacek Czaja, Ewa Łokas, Waldemar Mojsiuszko (1986).

Zdobywcy pierwszych miejsc pochodzili kolejno z następujących województw: koszalińskiego, gorzowskiego, jeleniogórskiego, łódzkiego, warszawskiego, katowickiego, elbląskiego i w ostatnim turnieju ponownie z warszawskiego. Indeksy zdobywali też przedstawiciele takich województw, jak: tarnobrzeskie, toruńskie, kieleckie, białostockie, wrocławskie, bydgoskie, krakowskie, radomskie, przemyskie, gdańskie, bielsko-bialskie, biało-podlaskie, piotrkowskie, krośnieńskie.

W przygotowaniu młodzieży do turnieju brało udział do tej pory łącznie 5565 nauczycieli. Regulamin przewiduje instytucję opiekuna turnieju na terenie danej szkoły. Są oni powoływani w uzgodnieniu z dyrektcją szkoły przez koła TTKŚ, rady szczepów ZHP i kuratoria oświaty i wychowania. Rekrutują się głównie spośród nauczycieli posiadających wykształcenie humanistyczne nefilozoficzne. Zdarza się też, że roli opiekuna podejmuje się nauczyciel matematyki lub biologii.

Do zadań opiekunów należy:

- powiadamianie uczniów o założeniach organizacyjnych turnieju i jego programie;
- pomoc uczniom w wyborze tematu pracy pisemnej;
- pomoc w zdobywaniu materiałów źródłowych;
- sporządzenie imiennej listy uczestników z danej szkoły i wypełnienie kart informacyjnych o uczniach oraz przesłanie do zarządów wojewódzkich TKKŚ wykonanych prac.

Nauczyciele-opiekunowie mają bodziec do podnoszenia swej wiedzy filozoficznej i w tym sensie MTWF stanowi też formę doskonalenia kultury filozoficznej nauczycieli szkół średnich.

W turnieju bierze udział liczne grono filozofów i przedstawiciele innych dyscyplin filozoficznych z wyższych uczelni. Uczestniczą oni w komisjach wojewódzkich i w komisji centralnej, prowadzą punkty konsultacyjne, opracowują programy i pomoce dydaktyczne, inspirują i prowadzą różne imprezy towarzyszące turniejowi (konferencje laureatów, biesiady filozoficzne, obozy filozoficzne itp.). W skład komisji centralnej wchodzi rokrocznie wybitni filozofowie z różnych ośrodków akademickich. Przewodniczącymi centralnych komisji byli kolejno profesorowie: Janusz K u c z y ń s k i, Zdzisław Cackowski, Michał Hempoliński, Mieczysław Michalik, ponownie Zdzisław Cackowski, Józef B o r g o s z, a w ostatnich dwóch turniejach znowu Michał H e m p o - l i ń s k i. Komisji IX MTWF będzie przewodniczył prof. Zdzisław C a c - k o w s k i. W pracach centralnej komisji wielokrotnie brali udział: doc. Stefan F o l a r o n, prof. Czesław G ł o m b i k, doc. Władysław Kot, prof. Jan L e g o w i c z, doc. Halina M a ś l i ń s k a, doc. Jan Pawlica, doc. Zenon Radziwolski i prof. Jan Szmyd.

W 1984 roku prof. prof. J. B o r g o s z, Z. C a c k o w s k i i M. H e m - poliński otrzymali nagrodę „Trybuny Ludu” za szczególnie wkład w realizację MTWF. Laureatami tej nagrody zostali też szkolni opiekunowie turnieju: Paula B a b i c z - S t a ń c z y k, Wanda R a j e w s k a, Jadwiga T o l k a c z i Jerzy Żuk.

Jak już wspomniałem, MTWF nie sprowadza się wyłącznie do studiowania prac filozoficznych, opracowywania tematów zalecanych w programie turnieju i egzaminów ustnych. Turniejowi towarzyszy wiele imprez, których celem jest utrwalanie i pogłębianie wiedzy filozoficznej uczestników turnieju i stwarzanie płaszczyzny wymiany poglądów na nurtujące młodzież problemy światopoglądowe, etyczne i ideologiczne. Turniej, wyrastając z kół młodych racjonalistów⁷, uniwersytetów i klubów filozoficznych, sprzyja z kolei rozwojowi tych ośrodków. Ceną inicjatywą powstałą na bazie turnieju są Ogólnopolskie Spotkania Laureatów MTWF. Celem tych konferencji jest stworzenie młodzieży, nie-

rzadko już studentom różnych uczelni i kierunków studiów, forum swobodnej wymiany poglądów na temat wybranych zagadnień filozoficznych. Owe spotkania prowadzą wybitni filozofowie, a młodzież przygotowuje samodzielnie swoje wystąpienia. Do tej pory odbyły się trzy konferencje pod hasłami: *Naczelne wartości moralne współczesnego człowieka; Filozofia-pokój* i *Problemy racjonalnego myślenia i działania*. Tematem tegorocznego spotkania, które odbędzie się przed finałem turnieju, są *Zagadnienia obiektywności prawdy*.

W niektórych województwach organizowane są biesiady filozoficzne. Młodzież zainteresowana filozofią spotyka się na kilka godzin w grupach 30—40 osobowych i prezentuje własne referaty na uprzednio zapowiedziany temat. Coraz liczniejsze są obozy filozoficzne, przy czym, rzecz charakterystyczna, tę formę spotkań z filozofią inicjują zarządy wojewódzkie TKKŚ, na których terenie działania nie ma wyższych uczelni (np. Zamość).

Organizatorzy MTWF uruchomili specjalną serię wydawniczą dla uczestników turnieju, ich opiekunów szkolnych, a także dla nauczycieli propedeutyki filozofii. Dotychczas ukazały się następujące prace zbiorowe: *Współczesne kierunki filozoficzne* pod redakcją Z. Cackowskiego, *Zarys historii filozofii i myśli społecznej w Polsce* pod redakcją S. Jedynaka i *Główne problemy i kierunki filozoficzne. Zarys filozofii systematycznej* również pod kierunkiem S. Jedynaka. W druku znajduje się praca W. Kota pt. *Przegląd dziejów europejskiej myśli filozoficznej*. Publikacje te trafiają do bibliotek szkolnych, organizacji młodzieżowych, a nawet do bibliotek uczelnianych. Trwałym dorobkiem turnieju jest znaczne wzbogacenie działów filozoficznych w bibliotekach szkolnych i zarządów wojewódzkich TKKŚ.

Dążąc do doskonalenia MTWF przeprowadzono w 1985 roku badania ankietowe laureatów turnieju. Celem tego sondażu było m. in. poznanie motywów uczestnictwa młodzieży w zmaganiach turniejowych i dalszych losów laureatów, a także uzyskanie opinii o programie MTWF, jego zakresie merytorycznym i stopniu trudności.

Ankiety wypełniło 60 finalistów VII edycji MTWF i 26 uczestników Ogólnopolskiego Spotkania Laureatów. Ankietowani deklarowali różne motywy uczestnictwa w turnieju. Większość wskazywała na wcześniejsze zainteresowania filozofią i chęć zdobycia wiedzy z tego przedmiotu. Rzadziej wymieniano takie motywy, jak zachęta ze strony nauczycieli, chęć sprawdzenia się na szerszym forum i możliwość uzyskania indeksu bez egzaminów wstępnych. W świetle wyników sondażu większość uczestników turnieju przygotowuje się samodzielnie, pozostali korzystają z pomocy merytorycznej nauczycieli, pracowników naukowych wyższych uczelni, bibliotekarzy, rodziców, a także kolegów-laureatów poprzednich

turniejów. Zdaniem większości badanych opiekunowie szkolni są niezbędni. Oczekuje się od nich pomocy organizacyjnej, metodycznej i wskazania niezbędnej literatury źródłowej i pomocniczej. Wielu dostrzega w opiekunach „podporę duchową”, „pilotaż psychiczny” czy „niezbędny doping”. Wśród oczekiwań pod adresem organizatorów MTWF wymieniano najczęściej: organizację punktów konsultacyjnych, udostępnianie literatury, organizowanie spotkań z filozofami, dostarczanie informacji o poprzednich turniejach.

Oceniając program MTWF, ponad połowa ankietowanych uznała, że jest on odpowiedni, ale jednocześnie co trzeci ankietowany wskazywał, że program jest zbyt obszerny. Nieco zdumiewa fakt, iż kilka osób uznało program jako niedostatecznie wyczerpujący zagadnienia filozoficzne. Co do stopnia trudności programu zdania były również podzielone, chociaż większość uznała, że stopień trudności jest właściwy, dla kilkunastu osób program był zbyt trudny, ale kilka osób stwierdziło, że stopień trudności jest za niski. Preferencje tematyczne są bardzo zróżnicowane. Co prawda, częściej wskazywano na potrzebę rozbudowania działu etyki i antropologii filozoficznej, ale byli też zwolennicy logiki i filozofii analitycznej.

Spśród 86 ankietowanych byłych uczestników turnieju 61 osób nadal aktywnie interesuje się filozofią, a niektórzy deklarują nawet ambicje twórcze w dziedzinie filozofii.

Wyniki tych badań sondażowych zachęcają organizatorów do dalszego i zarazem bardziej reprezentatywnego zbierania uwag i opinii od byłych i obecnych uczestników turnieju. Służyć to będzie niewątpliwie doskonaleniu programu MTWF i jego organizacji.

Z perspektywy dotychczasowych doświadczeń w realizacji kolejnych edycji MTWF można bez przesady stwierdzić, iż stanowi on bardzo skuteczną formę edukacji filozoficznej młodzieży szkół średnich. Jest on także interesującym doświadczeniem dydaktycznym i wychowawczym dla nauczycieli-opiekunów szkolnych i dla liczного grona nauczycieli akademickich. Filozofowie z ośrodków akademickich, którzy przynajmniej raz spotkali się z uczestnikami turnieju, chętnie biorą udział w następnych spotkaniach z młodzieżą.

Organizatorzy MTWF starają się przekształcić go w olimpiadę wiedzy filozoficznej. Ministerstwo Oświaty i Wychowania popiera tę propozycję. Status olimpiady ma ważne znaczenie z punktu widzenia umówienia imprezy, zaangażowania władz oświatowych i szerszego grona nauczycieli oraz powiązania programu olimpiady z programem prope-deutyki filozofii.